

EU er truet av populisme og nasjonalt vanstyre.
Men uten samarbeid vil Europa miste sin betydning,
sier Jacques Delors, EUs syvende far i huset.

Flere vonde år i vente

**Tove Gravdal og
Ellen Lande Gossner (foto) Paris**

– **Hvordan går det i Norge?** Er livet normalisert igjen etter de grusomme hendelsene i fjor sommer?

Jacques Delors tar vennlig imot på sitt kontor i en staselig bygård i Milano-gaten i Paris. Han starter vårt intervju med å spørre selv, for så å lytte til svarene. Han er blitt 87 år gammel, mannen som var EUs ansikt i ti avgjørende år, da han var president i Kommisjonen fra 1985 til 1995. Ingen før eller etter i samme posisjon har vært i nærheten av å utøve så mye makt som denne franske sosialdemokraten. Han utviklet det indre marked og navigerte mellom markante politikere som Helmut Kohl, François Mitterrand og Margaret Thatcher. Delors innrømmer at han var overrasket da den norske nobelkomiteen kunngjorde at årets fredspris går til EU.

– Jeg ventet ikke at en organisasjon som EU skulle få prisen, men jeg mottok nyheten med glede. I en tid da EU gjenomgår store vanskeligheter, er det en viktig pris. For mange europeere, meg inkludert, er den en stor oppmuntring, sier Delors.

Flere kommentatorer mener Delors burde mottatt fredsprisen på EUs vegne. Christian Rickens i Der Spiegel skriver at Delors personlig burde ha fått prisen. Men helsen tillater ikke et Oslo-besøk, forteller Delors i det eneste intervjuet han gir til norsk presse før nobelpriseremonien 10. desember.

Helsen skranter, men hodet er lynende klart. I vår timelange samtale fremstår Delors som en usentimental realpolitiker dypt forankret i visjonen om at Europas overlevelse består i tilgivelse og samarbeid fremfor konflikt. Men visjonen er ute i hardt vær.

– I tillegg til de økonomiske og tekniske utfordringene er det nå to ting som gjør nye europeiske fremskritt vanskelige. Det ene er at globaliseringen skaper frykt for å miste både jobb og egen identitet. Det andre er at populistiske bevegelser, både venstre- og høyreekstremister, har fremgang, og skaper problemer for demokratisk valgte regjeringer, sier Delors.

Han mener Nobels fredspris er en viktig påminnelse om at krig var bakgrunnen for at Frankrikes daværende utenriksminister Robert Schuman

lanserte EUs forløper, Den europeiske kull- og stålunionen, i 1951.

– Vi hadde hatt tre kriger på 70 år. Vi gikk fra det jeg vil kalle europeiske borgerkriger til samarbeid og fred, sier Delors.

Han er den første til å minne om at EU mislyktes i å avverge krig på Balkan da Jugoslavia ble oppløst rundt 1990, og at en konflikt pågikk i Nord-Irland i mange år uten at EU greide å stoppe den. Det kommer vi tilbake til, men først går vi lenger bakover i tid: til Jean Monnet fra Cognac, som var britisk-amerikansk agent under andre verdenskrig og der nest sjef for gjenoppbyggingen av Frankrike etter krigen. Han så med uro på at gjenreisningen av Tyskland gikk raskere enn i hjemlandet, og regnes for å ha hatt ideen til en fransk-tysk kull- og stålunion.

– Monnet forsto at den sneversynte nasjonalismen ville gjøre europeiske land til tapere, og han inspirerte Schuman, forteller Delors.

Selv var han 25 år gammel, nyutdannet økonom og ansatt i den franske sentralbanken da unionens seks første medlemsland undertegnet sitt charter 18. april 1951. Monnet ble unionens første president, altså Delors' forgjenger, året etter.

Dagens regjeringer bremser av stemningen. Tidsånden er ikke god.

**JACQUES DELORS, TIDLIGERE
PRESIDENT I EU-KOMMISSJONEN**

Men allerede i 1949 var den militære transatlantiske Nato-alliansen blitt grunnlagt. Kritikere av årets nobelpristildeling, blant annet i USA, mener at Nato, og ikke EU, er å takke for at det ble varig fred i Europa i etterkrigsårene.

– Vi må skille mellom to ting. Den kalde krigen kom, og Nato viste militære muskler overfor et aggressivt Sovjetunionen. Det er ingen som benekter at Europa tjente på det, på samme måte som vi hadde utbytte av den amerikanske Marshallhjelpen. Men Nato ville ikke ha vært nok til å få europeiske land til å avgi suverenitet og å samarbeide for et felles beste, sier Delors.

– Noen hevder at selve ideen om et politisk forent Europa kom fra USA?

Jacques Delors

- Var president i EU-kommisjonen fra 6. januar 1985 til 22. januar 1995.
- Ingen har hatt mer makt i denne posisjonen enn Delors.
- Finansminister i årene 1981–84, da sosialisten François Mitterrand var president.
- Født i 1925, utdannet økonom ved Sorbonne-universitetet. Har hatt en rekke fremtredende stillinger i fransk fagbevegelse og offentlig sektor.

– Nei, den kom fra europeiske minoritetsgrupper, blant dem tyskere som var i opposisjon til Hitler før krigen. Det var en idé som modnet frem i Europa, sier Delors.

Selv innbitte EU-motstandere gir den norske nobelkomiteen rett i at EU var et redskap for fred etter krigen. Men i dag hagler beskyldningene mot Brussel fra særlig Athen, Madrid og Paris: EU er skyld i nedskjæringer, arbeidsledighet og sosial uro.

– Når den europeiske ideen ennå ikke er anerkjent av alle innbyggerne i EU, skyldes det nasjonale myndigheter. Det er ikke Brussel som bestemmer hva landene skal gjøre, det er jo Det europeiske råd, altså medlemslandenes politiske ledere.

– *Truer uroen i dag freden i Europa?*

– Ikke freden, men den truer den europeiske konstruksjonen. Ingenting er vunnet. Det er folk som lider på grunn av egne myndigheters idioti. Det er ikke mulig å leve over evne over tid, hverken i en familie eller for en stat. Og det går ikke an å leve av å spekulere i finansprodukter eller boliger. Nå gjelder det å ta tyren ved hornene og ikke gå inn i en drømmeverden. De neste to-tre årene i Europa kommer til å bli svært vanskelige, sier Delors.

Men hvordan havnet EU her? I konflikt mellom nord og sør, med store ungdomskull utenfor arbeidsmarkedet og et valutasamarbeid i dyp krise? Delors var fødselshjelper for det europeiske fellesmarkedet og valutaunionen. Er Europas dype økonomiske krise rett og slett hans skyld?

– Da euroen ble innført i 1999, advarte jeg mot en situasjon som den vi ser i dag.

Jeg etterlyste en avtale om en felles økonomisk politikk. Helt fra begynnelsen av var det en feilkonstruksjon i samarbeidet. Den felles pengepolitikken ble grundig utformet, men den økonomiske delen av samarbeidet var utilstrekkelig. Og da den globale finanskrisen kom, viste byggverket seg å være svakt, sier Delors.

Bakgrunnen for pengeunionen, der 17 av 27 EU-land nå er med, er ifølge Delors den miserable tilstanden i det daværende Europeiske fellesskap (EF) i første halvdel av 1980-tallet. Arbeidsledigheten var høy, og statsminister Thatcher krevde «pengene tilbake» fra britenes bidrag til Europa. Delors forteller at da han overtok som kommisjonspresident, var det på tide å bringe samarbeidet inn i et bedre spor.

– Jeg foreslo en felles valuta, et felles forsvar og en institusjonell reform som ga større beslutningsevne på europeisk nivå. Det var de ti medlemslandene uenige i. Derfor foreslo jeg et reelt fellesmarked som kunne stimulere økonomien, noe de sa ja til, forteller han.

– *Så fellesvalutaen var din idé?*

– Senere. Først kom fellesmarkedet. Og for at det skulle kunne aksepteres, tok jeg initiativ til å opprette en fast dialog mellom arbeidsgivere og fagforeninger på europeisk nivå, noe som dessverre ikke ble fulgt opp av andre. Der nest var det viktig å gi øremerket støtte til regioner og land i vanskeligheter, forteller Delors.

Den frie flyten av varer og tjenester ga resultater, økonomien gikk bedre. Nye medlemsland, som Portugal og Spania, opplevde kraftig vekst. Medlemslandenes ledere ville nå samarbeide enda tettere.

– De ba meg lede en pengeunion-komité. I rapporten fra denne komiteen, som kom i 1989, beskrev jeg de nødvendige betingelsene for at en slik union skulle lykkes. I det videre arbeidet ble ikke disse anbefalingene fulgt, sier Delors.

Hvert land fikk selv beholde kontrollen over skattenivå og statens utgifter, noe Delors altså mener førte til at eurofundamentet ble for svakt.

– Tysklands forbundskansler Angela Merkel har nok glemt min rapport, men i en tale i EU-parlamentet nylig beskrev hun de samme betingelsene for at samarbeidet skal fungere. Nå er det

Formet EU: Valéry Giscard d'Estaing (t.v.) arbeidet tett med forbundskansler Helmut Schmidt i Tyskland for å utvikle det europeiske fellesskapet. Sammen med Jacques Delors møtte han studenter i Paris i november.

Lydhøre studenter: To aldrende EU-arkitekter på scenen, med fremtidens EU-aktører i salen. Jacques Delors mener at unge europeere i dag betaler en høy pris for feil begått av politiske ledere i EU-landene.

► Flere vonde år i vente

en mulighet for å gjenoppbygge dette grunnlaget og befeste eurosamarbeidet. Det er EUs viktigste utfordring akkurat nå, sier Delors.

I 2010 kom det frem påstander, blant annet i det tyske magasinet Der Spiegel, om at eurosamarbeidet var et resultat av en fransk-tysk hestehandel i 1989-90. Bakgrunnen var at Berlinmuren falt 9. november 1989, og da kom spørsmålet om å gjenforene de to tyske statene raskt på dagsordenen. Samtidig hadde EU-landene startet krevende forhandlinger om en felles valuta.

Frankrikes president Mitterrand var imot tysk gjenforening, fordi han fryktet at Tyskland da ville bli for mektig. I Vest-Tyskland var motstanden sterk mot å oppgi landets valuta. D-marken ble sett på som symbolet på vekst og fremgang. Delors sto midt i forhandlingene, han støttet tysk gjenforening og meglet mellom Mitterrand og Tysklands forbundskansler Helmut Kohl.

– Det er galt å si at Kohl godtok fellesvalutaen i bytte mot tysk gjenforening. Jeg er helt sikker på at Kohl var overbevist om at en pengeunion var bra. Det er feil at det var en slags *trade-off* mellom gjenforening og valutasamarbeid. Kohl var langt mer idealistisk og ambisiøs på Europas vegne, sier Delors.

– *Men det var uenighet mellom Mitterrand og Kohl om gjenforeningen?*

– Ja, men det varte ikke i mer enn seks måneder. Den tyske gjenforeningen var et mirakel, sier Delors.

Ikke nok med tysk gjenforening og valuta-forhandlinger, som førte til at Maastricht-traktaten ble undertegnet i

1992. Samtidig gikk Jugoslavia i oppløsning, krig brøt ut, og EU forhandlet med fire land – Norge, Sverige, Finland og Østerrike – om medlemskap.

– Våre ledere undervurderte alvoret i Jugoslavias sammenbrudd. Og vi håndterte ikke tragedien på en god måte. Landene var ikke enige seg i mellom om hvordan krisen skulle håndteres. De bestemte seg for å sette denne uenigheten til side, og å fortsette å forhandle frem Maastricht-traktaten, forteller Delors.

Denne avgjørelsen er ifølge Delors «et historisk interessant faktum», som han er kritisk til. Han peker på at det hverken da eller nå er avgjørende enighet mellom EUs medlemsland om en felles utenrikspolitikk, noe den tidligere kommisjonspresidenten beklager.

Samtidig mener han at EU, etter at de verste krigshandlingene var over i 1995, har spilt en positiv rolle på Balkan.

– Det er vanskelig for gamle fiender å leve sammen. Men EUs attraksjonsverdi er så stor at den bidrar til at folk ser at det er bedre å samarbeide enn å holde gamle konflikter i live, sier Delors.

– *En kollega i Morgenbladet har nylig vært i Bosnia-Hercegovina. Der er mange svært kritiske til EU.*

– Det er forståelig. Der skal tre folkegrupper leve side om side med minnene om massakrer og overgrep, og det er vanskelig. Men jeg vil komme tilbake til forholdet mellom Tyskland og Frankrike. Min far ble 90 prosent invalidisert av tyskerne i første verdenskrig. Det hindret ham ikke i å si, etter andre verdenskrig, at vi måtte samhandle med dem.

Store, viktige valg ble tatt for Europa under Delors' ledelse. Jeg forteller ham at Gudmund Hernes, som var minister

i hans gode venn Gro Harlem Brundtlands regjeringer, har sagt til meg at «Delors var Europas siste store arkitekt».

– Det er svært smigrende sagt, svarer Delors.

– *Ser du noen som er visjonære på Europas vegne i dag, slik du, Mitterrand og Kohl var?*

Delors blir stille noen sekunder. Han tenker seg om og svarer:

– Dagens regjeringer bremses av stemningen. Tidsånden er ikke god.

Alle tenker på seg selv.

Han viser til populisme og nasjonalistiske strømninger som svar på det mange oppfatter som en truende globalisering. For politikerne gjelder det å bli gjenvalgt, da er risikoen for stor ved å ta langsiktige valg på Europas vegne.

– Det er ikke enkelt. Og jeg vil ikke være en moralprofessor i statsvitenskap, sier Delors.

Han sa nei til selv å være på valg som det franske Sosialistpartiets presidentkandidat i 1995.

– Jeg ville ikke ha fått flertall for å gjøre det jeg mente var bra for Frankrike, som var å ta tak i budsjett- og trygdeunderskuddene og å gi næringslivet større trygghet, sier Delors.

Hans datter, Martine Aubry, leder i dag Sosialistpartiet, som nå har både president og regjeringsmakt i Frankrike. Siden 1995 har den franske statens gjeld økt kraftig, mens det private næringslivet bidrar med en stadig mindre andel av verdiskapningen. Delors er åpenbart ikke imponert over Frankrikes økonomiske politikk. Han sier at han beundrer den «sosiale markedsøkonomien» i Norge, Sverige og Danmark.

– Frankrike ville hatt mye å lære av et system som er bygget på samarbeid mellom arbeidsgivere og fagbevegelsen,

sier Delors, som selv har bakgrunn fra fransk fagbevegelse før han ble finansminister under Mitterrand i 1981.

– *Hva synes du om at Norge sa nei til å bli EU-medlem i 1994?*

– Da forsto jeg ikke at dere sa nei. Men i dag ville jeg ha forstått det.

– *Hvis Maastricht-traktaten var blitt presentert i dag, ville den ha fått flertall?*

– Jeg tror det ville ha blitt nei. Mange lider, både på grunn av feilene i den monetære unionen og på grunn av deres egne regjeringers feil.

Men det er ingen alternativer til å fordype og å utvikle samarbeidet i Europa, mener Delors.

– Det er et valg mellom å overleve og å gå under. Bare se på verden rundt oss. Hvis ikke vi reagerer, vil Europa om femti år ikke ha noen betydning i verden, sier Delors.

Dagen etter møtet med Delors, er han og tankesmien han grunnla i 1996, Notre Europe (Vårt Europa), vert for en ungdomskonferanse i Paris sentrum. På scenen sitter Delors og en annen av EUs arkitekter, Frankrikes tidligere president Valéry Giscard d'Estaing (86). I salen sitter rundt tusen studenter og elever i videregående skole som om femti år fortsatt vil være yngre enn de to på scenen. De er overraskende lydhøre gjennom to stive timer, selv om noen får hjelp av smarttelefonen til å holde seg i ro. Og budskapet er ikke oppmuntrende:

– Vi går mørke år og vanskelige tider i møte. Men vi er nødt til å redde euroen for å komme gjennom krisen, sier Delors. I salen sitter de som skal bære vekten av krisehåndteringen.

tg@morgenbladet.no

Hanne Ørstavik: Begjær | Cornelius Jakhell: Raseri | Warsan Ismail: Grådighet | Gunn Hild Lem: Hovmod | Henrik Syse: Misunnelse | Espen Ottosen: Latskap | Anne Bitsch: Fråtsing

Nytt Minerva i salg nå

www.minervanett.no

Årsabonnement 299,- Send **ABOMA** til **2131**

Din annonse her?

Kontakt
Hallgeir Jore Larsen
tlf. 454 20 092

MORGENBLADET

Midt i Europa: Jacques Delors grunnla tankesmien Notre Europe (Vårt Europa) i 1996, hvor han fortsatt er aktiv. Kontoret ligger i Milano-gaten, i et område av Paris der gatene bærer navn etter mange av Europas storbyer.